
Світова політика

УДК 327 (8):061.1 ЄС

Кравчук К. О.

Студентка Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ СПІВПРАЦІ КРАЇН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Аналізуються механізми співпраці країн Латинської Америки та Європи, досліджується еволюція двосторонніх зв'язків.

Ключові слова: *Латинська Америка, Європейський Союз, двосторонні відносини, зона вільної торгівлі, саміт ЄС — ЛА.*

Актуальність теми полягає в тому, що в глобалізованому світі з'являються нові потужні гравці. Серед них і Латинська Америка, яка прагне до рівноправних відносин, особливо що стосується Європи. Тому дослідження механізмів співпраці між регіонами надасть розуміння актуальних процесів в системі міжнародних відносин. Дослідження є актуальним в тому числі і для України. Оскільки буде проаналізоване зацікавленість ЄС в нових партнерах, та механізми налагодження тісних зв'язків, що є актуальним і для України.

Важливим є питання механізмів співпраці Латиноамериканського регіону з Європою, оскільки регіони пов'язані спільним історичним, культурним та цивілізаційним минулим. Крім того, Європейський Союз є найбільшим інвестором в ЛА та другим торговельним партнером. Латинська Америка посідає 7 місце у зовнішньо — економічних зв'язках ЄС і за значимістю в економічному сенсі для ЄС представляє середню ступінь. Тому нехтувати важливістю відносин між ними не варто [2].

Приблизно з середини 80-х років міжнародні відносини в регіоні докорінно змінилися, що пов'язано, насамперед, з приходом до влади демократичних сил. Посилилися інтеграційні процеси в самій Латинській Америці і оновилися історичні зв'язки з Європою і тут, звичайно,

окремо варто відзначити роль країн іберійського півострова Іспанії та Португалії, які прикладали і прикладають всі зусилля для поліпшення співробітництва держав Латинської Америки з Європейським Союзом. Важливим кроком стало підписання в грудні 1995 р. в Мадриді Рамкової міжрегіональної угоди «четвертого покоління» про співробітництво між ЄС і Меркосур, яке передбачало поступову лібералізацію зовнішньої торгівлі на шляху до створення міжконтинентальної ЗВТ між двома інтеграційними блоками [3, с.90–96].

З економічної точки зору в середині 1980-х рр. відбувається «повернення Європи до Латинської Америки». Це було обумовлено прагненням розширити ринки збуту для своєї промисловості, використовувати величезні запаси сировинних ресурсів, порівняно дешеvu робочу силу, перемістити в цей регіон застарілі, екологічно несприятливі виробництва. Однак, на початку 90-х років доля європейських інвестицій значно скоротилася через відому переорієнтацію ЄС на Східну Європу [6].

У жовтні 1995 року Єврокомісія розробила нові напрямки стратегічного партнерства ЄС з країнами ЛАК. Стратегія включала в себе такі аспекти: поглиблення політичного діалогу, розширення торгового взаємодії, підтримка регіональних інтеграційних процесів в ЛАК, технічне та фінансове співробітництво. Основною рисою прийнятої європейцями стратегії став диверсифікований підхід до країн Латинської Америки [4, с.4–14]. Пропонувалось, щоб ЄС буде вибудовувати відносини не з макрорегіонів, а окремо з кожним субрегіональним інтеграційним об'єднанням.

Як вже було згадано, з 90-х років ЄС намагався інтенсифікувати співробітництво із місцевими інтеграційними об'єднаннями. В якості практичних кроків можна назвати переговорний процес ЄС — МЕРКОСУР і ЄС — Андське співтовариство, про лібералізацію взаємної торгівлі. На динаміці переговорного процесу неминуче позначається гостра фінансово-економічна криза та торгівельний протекціонізм, незгодженість позицій в середині об'єднань. Переговори з приводу угоди про вільну торгівлю між ЄС та МЕРКОСУР були відновлені в травні 2010 року, після того як протягом декількох років фактично були заморожені [9, с.29–33].

Для того, щоб з'ясувати, які механізми існують у співпраці країн Латинської Америки та Європи, необхідно спершу дослідити співпрацю двох регіонів у різних напрямках — енергетичний, політичний,

культурний, а також безпосередньо на різних рівнях — як двосторонніх відносин.

Спершу потрібно зупинитися на відносинах ЄС з Бразилією, яка як відомо претендує на роль лідера регіону. Історично Бразилія зберегла гарні стосунки з європейськими державами. Бразилія і ЄС встановили дипломатичні відносини в 1960 році, вони мають тісні історичні, культурні, економічні та політичні зв'язки. У відносинах з Бразилією дана тенденція закріплюється у Рамковій угоді про співпрацю ЄС та Бразилії 1992 року. В 2007 році було проведений перший саміт Бразилія — ЄС, коли і було встановлено стратегічне партнерство. Особливу увагу варто приділити енергетичній сфері, де було встановлено партнерські відносини в 2007 році, коли зачіпались такі питання як питання біопалива, відновлювальних джерел енергії, без вуглецеві технології. На другому саміті Бразилії — ЄС в Ріо — де — Жанейро 2008 року обговорювались регіональні та глобальні проблеми. 2009 року проведено перший ЄС — Бразилія круглий стіл з питань громадянського суспільства, де було розглянуто позиції сторін щодо соціальних умов, фінансових питань, криза та зміни клімату. ЄС виступив ініціатором створення зони вільної торгівлі з Меркосур. ЄС головний торговельний партнер Бразилії. Бразилія експортує сировинні товари. Поставляються машини, транспортне обладнання і хімічні речовини [7, с.110–125].

Ми зупинимося на дослідженні механізмів співпраці та галузях, які викликають найбільший інтерес сторін.

Спершу виокремимо рівні співпраці:

- 1) міжпарламентський — міжпарламентські конференції;
- 2) регіональний — на рівні міністрів ЄС та групи Ріо;
- 3) субрегіональний — ЄС та інтеграційні об'єднання ЛА;
- 4) міжрегіональний — саміти ЄС — ЛА.

На перших трьох рівнях діалог ЄС — ЛА покликаний забезпечити прийняття спільних рішень з питань торговельно-економічного співробітництва, зовнішнього боргу, вирішення соціальних проблем, захисту прав людини тощо [12, с.53–55]. На міжрегіональному рівні переговорного процесу обговорюються питання європейського — латиноамериканського стратегічного партнерства в умовах нового глобального світо порядку.

Детальніше варто розглянути саме міжрегіональний рівень співпраці, а саме саміти ЄС — ЛА. Практика проведення таких самітів була започаткована 1999 році, останній відбувся в 2010 році. Саміти країн

Європейського Союзу, Латинської Америки та регіону Карибського моря проводяться через кожні два — три роки. Метою саміту є зміцнення взаємин між двома регіонами в таких сферах діяльності, як політика, культура, освіта, наука, економіка, соціальні питання та співпраця з розвитку. Отже, коротко охарактеризуємо суть та основні питання, які піднімалися на самітах [11].

1) 1999 рік — Бразилія: — оголошення один одного стратегічними партнерами; визначено 3 напрями співпраці: політичний діалог, економіка, торгівля; піднято питання про фінансування програм; основна ціль саміту: формування міжрегіональної стратегічної асоціації; підписання договорів про створення зон вільної торгівлі між ЄС і Мексикою (2000 р.), ЄС і Чилі (2002 р.); прийняті перші документи співробітництва «Декларація Ріо-де-Жанейро» і «Пріоритети співпраці».

2) 2002 рік — Іспанія: увага питанню економічної кризи та міжнародного тероризму; обговорення подальших перспектив зон вільної торгівлі; в підсумковому документі зазначалось, що сторони проти протекціонізму та порушення норм торгівлі.

3) 2004 — Мексика: активізація латиноамериканської сторони у зв'язку з тиском США щодо створення міжамериканської зони вільної торгівлі; пошук ЛА шляхів диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків задля зменшення залежності від США; знов розгляд питання ЗВТ, проте без зрушень, оскільки ЄС неготовий спростити протекціоністські заходи по відношенню до Європейської аграрної продукції; освітня програма «Горизонт 2015».

4) 2006 — Австрія: закріплення міжрегіональної співпраці — нова програма допомоги Карибським державам.

5) 2008 — Перу: обговорено збільшення світових цін на продтовари та використання біопалива; піднято теми щодо охорони навколишнього середовища, клімату, екології.

6) 2010 — Іспанія: розвиток інформаційної економіки; боротьба з інформаційною нерівністю; розвиток регіональної інтеграції; регулювання міграційних потоків; досягнуто згоди щодо створення ЗВТ з Центральною Америкою (Сальвадор, Коста Ріка, Гватемала, Нікарагуа, Гондурас, Панама) та з учасниками Меркосур (Бразилія, Аргентина, Уругвай, Парагвай), але лише згода, а не створення.

7) 2013 — Чилі: новий етап торгово-економічних взаємозв'язків між двома регіонами; план дій 2013–2015 передбачає боротьбу за соціальну рівність, захист навколишнього середовища, протидію тероризму і про-

текціонізму; політика, спрямована на сприяння торгівлі та інвестиціям між країнами; програми, що стимулюють економічне зростання і створення нових робочих місць для молодих фахівців; проблемним питанням залишається націоналізація низкою країн Латинської Америки європейських підприємств нафтогазової промисловості, в результаті якої європейські акціонери зазнали значних втрат [10].

Серед інструментів співпраці, найбільш важливими є політичні та економічні. Вони полягають у Регіональній стратегічній програмі 2011–2013. Серед пріоритетних сфер співпраці в цій програмі такі:

— соціальна — стосується соціальних та територіальних суперечок, згуртованість та розвиток суспільних процесів, технічна співпраця, соціальне об'єднання, політичні реформи. Програми: URB — AL, EUROsocial

— людські ресурси — переважно освітні програми: ALFA, ERASMUS MUNDUS

— регіональна та економічна інтеграція — включає економічну співпрацю, розвиток середнього та малого бізнесу, альянс з питань інформаційного суспільства. Програми: AL — INVEST, ALIS

Що стосується саме економічної інтеграції, то варто приділити увагу програмі AL–INVEST, ініційована у 1994 році Єврокомісією, метою якої було збільшення європейських інвестицій в економіку латиноамериканських країн, а також закріплення ділових зв'язків між регіонами. Слід зазначити, що з моменту початку до сьогодні програма пройшла 4 етапи: 1995–1999, 1999–2004, 2004–2007, 2009–2012. Що стосується останнього діючого четвертого етапу, то в географічному плані регіон ЛА поділяється на 3 групи:

- 1) Центральна Америка, Мексика і Куба;
- 2) Болівія, Колумбія, Еквадор і Перу;
- 3) країни МЕРКОСУР, Чилі і Венесуела.

Програма AL–INVEST IV оцінюється в 50 млн. євро. Результати перших трьох етапів програми оцінюються таким чином: з 1994 по 2007 рр. було проведено понад 1000 заходів у більш ніж 25 галузях, в яких взяли участь більше 87 тис. малих і середніх підприємств. Особливістю програми є те, що вона орієнтується переважно на об'єднання підприємців [1].

Європейська асоціація торгово-промислових палат за підтримки Єврокомісії розробила і впровадила програму ATLAS. Метою даної програми було сприяння Торгово — промисловим палатам країн ЄС

та країн Латинської Америки в питаннях розширення представництва національних компаній і стимулювання економічного співробітництва між двома регіонами. Важливу роль у фінансуванні інвестиційних проєктів в Латинській Америці грає Європейський інвестиційний банк. У сферу його діяльності входить кредитування проєктів в рамках створення спільних підприємств з компаніями з країн Латинської Америки, які передбачають передачу технологій, екологічні інвестиційні програми (розвиток технологій поновлюваних джерел енергії, проведення захисних заходів проти викидів в атмосферу і т.д.), проєкти, що сприяють розвитку співробітництва між країнами ЄС та ЛА за такими напрямками, як телекомунікації, транспорт, регіональна інтеграція. У рамках проєкту «Азія і Латинська Америка» банк почав свою діяльність з 1993 року, наразі завершується четверта програма, що охоплює період з 2007 по 2013 рр.

Ще однією цікавою програмою є Європейська економічна програма «Міжнародний інвестиційний партнер». Цей механізм був розроблений і затверджений Єврокомісією з ціллю стимулювання програм спільної діяльності європейських компаній у різних регіонах світу. Програма здійснює підтримку від стадії оцінки і підготовки проєкту і персоналу до виділення кредитів на інвестиційну програму і купівлю пакета акцій. У країнах Латинської Америки програма в першу чергу орієнтована на країни МЕРКОСУР. З точки зору галузевої структури, пріоритетними напрямками програми є телекомунікації, промислова кооперація, енергетика, захист навколишнього середовища, науково-технічне співробітництво. Програма також займається питаннями передачі з ЄС капіталів, технологій, активів, консультаційних послуг найбільш прибутковим і перспективним латиноамериканським компаніям [5].

Серед економічних умов, що висуваються ЄС на переговорах з регіональними інтеграційними блоками ЛА, часто робиться акцент на необхідності прийняття ними загальних зовнішніх митних тарифів для країн ЄС. Однак європейський підхід до проблеми виявив цілком виправдану боязнь ділових кіл країн ЛА перед можливими втратами, так як поки що не передбачені механізми компенсації. Крім того, деякі латиноамериканські держави воліють включатися у світову економіку не на регіональному, а на національному рівні (так, наприклад, Мексика та Чилі підписали з ЄС двосторонні угоди про створення зони вільної торгівлі — у 2000 і 2002 рр.) [8].

Отже, хоча політичний діалог у рамках самітів критикують через відсутність конкретних результатів, даний діалог важливий для обох регіонів в рамках політики диверсифікації економічних партнерів як для ЄС так і для ЛА. В співпраці між ЛА та ЄС використовуються елементи економічної та політичної співпраці та *soft — power*. Можна констатувати, що головною перешкодою на шляху до співпраці є Європейський Союз, який не поступається вимогам Латинської Америки в питаннях с/г субсидій, що гальмує процес створення зони вільної торгівлі. ЄС не зацікавлений допускати на свій ринок якісну сільськогосподарську продукцію з регіону ЛА, так як вона становить пряму конкуренцію агропромисловій продукції ЄС, які отримують субсидії із загального бюджету ЄС. З іншого боку, у лідерів ЄС викликає тривогу політична нестабільність в Латинській Америці. Наслідком конфліктних ситуацій є ослаблення внутрішньорегіональних зв'язків в регіоні. Крім того, просуванню діалогу заважає відсутність конкретних, практичних результатів, що можна побачити з достатньо загальних цілей та завдань самітів.

Проте все таки саміти ЄС — ЛА є спробою Європи зберегти свій вплив в даному регіоні, а наявність спільних інтересів дозволяє продовжувати співпрацю Європи і Латинської Америки. У перспективі розвиток міжрегіонального співробітництва між Європою і латиноамериканським регіоном стане визначатися процесами економічної та торговельної кооперації на американському континенті. За прогнозами європейських аналітиків, розвиток регіональної інтеграції в ЛКА буде будуватися за принципом моделі, схожою з НАФТА, тобто з пріоритетною орієнтацією на торговельну сферу. Проблеми можуть виникати через політичну та економічну ситуацію в деяких державах ЛА, які не відповідають регіональній стабільності, яку шукають європейські інвестори.

Список використаних джерел:

1. Al-Invest Regional Aid Programme // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/europeaid/where/latin-america/regional-cooperation/al-invest/index_en.htm.
2. Asia and Latin America/[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.eib.org/projects/regions/ala/index.htm>.
3. Весела Н. М. угода про асоціацію та вільну торгівлю між Європейським Союзом та Меркосур в контексті проблем

- міжнародної інтеграції/Н. М. Весела//Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр.— Вип. 70, Ч. 2.— К.: ІМВ, 2007.— С. 90–96.
4. Давыдов В. М. На что рассчитывать региону в новом глобальном контексте? / В. М. Давыдов // Латинская Америка.— 2008.— № 3.— С. 4–14.
  5. Павлова Е. Б. Соотношение экономических и политических факторов во взаимоотношениях ЕС со странами Латинской Америки // [Электронный ресурс] Е. Б. Павлова.— Режим доступа: http://www.edc.spb.ru/conf2002/pavlova.htm#_ftn1
  6. Климов С. В. Европейский капитал на рынках Латинской Америки // [Электронный ресурс] / С. В. Климов.— Режим доступа: www.ilaran.ru/?n=50.
  7. Конева И. В. Трансатлантические отношения ЕС — Латинская Америка в конце XX — начале XXI вв. / И. В. Конева // Научный диалог.— 2013.— № 1 (13): История. Социология. Экономика.— С. 110–125.
  8. Общий рынок ЕС и Латинской Америки: успехи и проблемы // [Электронный ресурс].— Режим доступа: <http://www.russian.rfi.fr/evropa/20100518-obshchii-rynok-esi-latinskoi-ameriki-uspekhi-i-problemy>.
  9. Тайар В. М. Евросоюз — Меркосур: стратегическое партнерство / В. М. Тайар // Латинская Америка.— 2007.— № 5.— с. 29–33.
  10. Саммит ЕС — Латинская Америка 2013: итоги и перспективы евро — латиноамериканских отношений // [Электронный ресурс].— Режим доступа: <http://mir-politika.ru/3363-sammit-es-latinskaya-amerika-2013-itogi-i-perspektivy-evro-latinoamerikanskih-otnosheniy.html>.
  11. Щеблыкина Е. Латинская Америка — Европейский союз: проблемы взаимодействия//[Электронный ресурс] / Е. Щеблыкина // — Режим доступа: <https://sites.google.com/site/latinoamerikanistika/arhiv-nomerov/2010-7/e-seblykina-latinskaa-amerika—evropejskij-souz-problemy-vzaimodejstvia>.
  12. Щербакова А. Д. Аргентина: новые ориентиры внешней политики / А. Д. Щербакова // Латинская Америка.— 2007.— № 12.— С. 53–55.

Стаття надійшла до редакції 06.02.2013 р.

Кравчук К. А. Исследование механизмов сотрудничества стран Латинской Америки и Европейского Союза

Анализируются механизмы сотрудничества стран Латинской Америки и Европы, исследуется эволюция двусторонних связей.

Ключевые слова: *Латинская Америка, Европейский Союз, двусторонние отношения, зона свободной торговли, саммит ЕС — ЛА.*

Kravchuk K. O. The research of cooperation mechanisms between countries of Latin America and the EU

Analyses the mechanisms of cooperation between Latin American and European countries, researches the evolution of bilateral relations.

Keywords: *Latin America, European Union, bilateral relations, free trade area, EU-LA summit.*